

ז'ורז' פִּידוּ

שמור לי על אַמְלִי

שתי תמונות מתוך פארסה

אמלי, משרתת בעבר ופילגש בהווה, סמוכה על שולחנו של אהובה אטיין, מתווך פיננסי וקצין במילואים. הוא מבקש מחברו הטוב מרסל להשגיח על אמלי בהעדרו. מרסל מעוניין בעיזבון אביו, אלא שכדי לקבל את הכסף עליו להינשא. בהסכמת אטיין, הוא מבקש מאמלי להתחזות לארוסתו, ומשכנע את הסנדק שלו, ואן פוצבום, העומד לנסוע לאמריקה, באמיתות האירוסיים. בינתיים חושק נסיך פאלסטרי באמלי ושולח אליה את שלישו, הגנרל קושנדייף (התמונה הראשונה המתורגמת כאן). בוקר אחד מתעוררים אמלי ומרסל במיטה אחת. ואן פוצבום מפתיע אותם, אחרי שהחליט להישאר לחתונה. מגיע גם אטיין, שהקדים לשוב ממילואים, עקב מגפת חזרת, והוא מקבל על עצמו את ארגון הטקס המדומה. לאחר מעשה, מגלה מרסל כי חברו רימה אותו וכי הוא נשוי כדין לאמלי. בחדר השינה של אמלי ממתין לה הנסיך בבגדיו התחתונים, ומרסל רואה בכך הזדמנות להביא לידי ביטול הנישואים: הוא מזמין רב־פקד משטרה ומנסה לשכנע אותו כי אשתו הטרייה בגדה בו עם הנסיך. זוהי קומדיה מאוחרת של פידו (1908) והיא זכתה לשתי גרסאות קולנועיות. בתוך שלל האמצעים הקומיים מצוי גם לעג לצרפתית הבלגית, מבטא ולשון.

שירן בק

מערכה ראשונה, תמונה 10

הגנרל בשליחות הנסיך מנסה לפתות את אמלי

אמלי [מופיעה בפתח ויורדת * מימין לספה] אדוני?
קושנדייף [קד קידה ומציג את עצמו] גנרל קושנדייף! [אמלי מורה על הספה
ומזמינה אותו להתיישב לידה. במחווה מכובדת הוא מוותר על הכבוד
והולך עד הפסנתר, מניח עליו את כובעו, נוטל את הכיסא ומקרב אל
הספה. הוא שב ומציג את עצמו] גנרל קושנדייף, שלישי אישי של הוד
רוממותו המלכותית ניקולא נסיך פאלסטרי. [הוא מתיישב על הכיסא
שקירב]

אמלי אוה! גנרל, כבוד הוא לי, אבל...
קושנדייף הוד רוממותו שיגר אותי אליך.
אמלי [מופתעת] הוד רוממותו?
קושנדייף הנסיך הנו מאוהב בכך מאוד.
אמלי מאוהב ב? ... כיצד ייתכן? הרי הוד רוממותו אינו מכיר אותי.
קושנדייף סלחי לי! האם לא היית פעם אחת בהצגת גאלה של הקומדי פרנסז,
בעת ביקורו הרשמי האחרון של הנסיך בפריס? ... ביציע התזמורת?
אמלי כן, אבל...
קושנדייף הרי לך! הנסיך הבחין בכך.
אמלי [מוחנפת מאוד] בי! לא, באמת? אוה!
קושנדייף בהחלט! ... והוא אפילו שאל את נשיא הרפובליקה מי את!
אמלי [אינה מאמינה למשמע אוזניה] לא!
קושנדייף אבל הנשיא לא ידע מה להשיב.
אמלי מה?
קושנדייף לא!

* הבמה היתה בנויה בשיפוע קל אל האולם, ולכן ירידה פירושה תנועת השחקן לכיוון הקהל ועלייה – תנועה לכיוון הקלעים. [הערת המתרגם]

אמלי אה!

קושנדייף ובכן, שלחנו נספח מן השגרירות, והוא התקשר עם המשטרה, ולמחרת הם העבירו לנו רשומה.

אמלי [נדהמת] ר... רשומה!

קושנדייף [מהנהן לאישור] רשומה. כך היה לנסיך העונג לגלות מי את.

אמלי [חכיכה אך פגועה] אה! הוא... הוא מחזר!

קושנדייף אוה! הוד רוממותו מאוהב מאוד! יש לו פרפרים... כמו שאתם

אומרים! [מקרב את כיסאו אל אמלי, וכחשאי, כמעט באוזנה] אני חושב

שאם הוא חזר בעילום שם, זה במידה רבה בשבילך.

אמלי עד כדי כך!

קושנדייף [מניד בראשו לחיוב, ואז] עד כדי! הוד רוממותו הגיע הבוקר... ברגע

זה הוא מבקר אצל הנשיא, וזה יחזיר לו ביקור כעבור רבע שעה; אחר כך

הוא יהיה פנוי!

אמלי כן, האמת היא שהטקסים הקטנים האלה...!

קושנדייף מה אפשר לעשות? אלה הכללים! [חוזר לנושא] ואם אומר לך שהדבר

הראשון שאמר לי הנסיך כשהשתקע במלון – בהן צדקי – היה דבר אהבה

אליך.

אמלי [בנימה קלה של השתוקקות] אם כך הנסיך רגשן?

קושנדייף [מרים את ידו מעל לראשו כדי להביע את גודל הדבר] מאוד!... [כמו

כדי לתמוך בדבריו] הוא אמר לי "קושנדייף, חביבי! רוץ אליה וסדר לי

את זה, כן? עליך אני סומך!"

אמלי [מעט נדהמת] אה?... מה? ככה?

קושנדייף בדיוק.

אמלי [בינה לבין עצמה] אה! שככה יהיה לי טוב!

קושנדייף אוה! הוא מאוהב מאוד! [בשינוי נימה] והנה אני פה עושה את

הצעד.

אמלי [נבוכה] מה? אה! אם כך אתה...

קושנדייף [מופתע מתדהמתה של אמלי] מה קרה? נראה כאילו הפתעתי

אותך?

אמלי לא לא, בכלל לא. רק האם זה לא...?

קושנדייף כן, אני מבין! זה קצת רגיש!... אולי אינך רגילה לפנייה כזאת!

אמלי לא! לא זה העניין!... אתה חושב באמת... שכל יום, אה?... רק שבכל

זאת, באופן רגיל, לא מדובר בגנרל.

קושנדייף באמת? ... מעניין!
אמלי לא.

קושנדייף כמה מוזר!
אמלי אה?

קושנדייף [בגאווה] בפאלסטרי אני יש לי את הכבוד לקבל משימות! ... [כסיבה
לאחריות הזאת] אני השליש האישי של הוד רוממותו!

אמלי [קדה קידה במעט אירוניה] ברור! ברור!

קושנדייף [קם ממקומו כקפיץ ושתי ידיו על ירכיו, ונעמד מול אמלי] אז ... מה
את אומרת? בואי נראה ... מתי?

אמלי [קמה גם כן] מה, מתי?

קושנדייף [מאוד בבוטות] איזה לילה מתאים לך?

אמלי [בבהלה פתאומית] הא? אה! לא, אתה יודע? אתה ממש נצמד לווריד! ...
אבל אני אינני פנויה, גנרל! יש לי חבר!

קושנדייף [כנ"ל] אהה! אז? ... מה הוא רוצה? ... אות כבוד אולי? מפקד לגיון
הכבוד שלנו, זה העניין?

אמלי לא, אדוני, ממש לא. אני נאמנה לאהובי.

קושנדייף טוב! ... אז קצין גבוה? ... עם כוכב על החזה? ... אולי זה יעזור?

אמלי [עוברת לפני הגנרל ונעמדת לשמאלו] אבל לא בזה מדובר!

קושנדייף [בנימת זעם] נו, אז מה? אני שומע סירוב? ... את דוחה את הוד
רוממותו?

אמלי [במהירות] את זה לא אמרתי.

קושנדייף מה עוצר אותך?

אמלי [מהססת] אה! טוב, תראה! ...!

קושנדייף [שנעמד מאחורי אמלי, שעון לגמרי כנגדה, לוחש את המלים באוזנה
כשטן מפתח] זיכרי שמדובר בהוד רוממותו! ... ולבגוד באהוב עם הוד

רוממותו, זה הרי כבר בכלל לא לבגוד בו.

אמלי [כבר מהססת] כן, ברור! ...! [מסתובבת אל הגנרל] במיוחד כשאין חובה
לספר לו.

קושנדייף [נסוג מעט ימינה] אה! בשם אלוהים, לא!

אמלי אהובי בדיוק יוצא לחודש מילואים ברואן!

קושנדייף [חופשי מאוד] הנה, את רואה, איך היושב במרומים מסדר את
העניינים!

אמלי ועוד הוד רוממותו!

קושנדייף [כמעט בלחישה על אוזנה של אמלי] הנסיך נדיב מאוד!
אמלי או, אהובי נותן לי את כל מה שאני זקוקה לו!
קושנדייף [במהירות] אין ספק! [לאט יותר] אבל מלבד כל מה שאנחנו
זקוקים...
אמלי [משלימה את מחשבתו] יש כל מה שאנחנו לא זקוקים לו!
קושנדייף וזה המון!
אמלי [מפנה את ראשה אל הגנרל, מסתכלת בעיניו, והוגה בשפתיה בלבד, בלי
להשמיע קול, אך בפנים מלאות הבעה] המון!
קושנדייף [בגסות הראית האופיינית לו] כן!... טוב! נו, אז מה?
אמלי [מבטה נעוץ בשושן שעונד הגנרל והיא משחקת בו בלי משים] טוב! אז...
אני לא יודעת!...
קושנדייף [כלאחר יד] טוב מאוד! [טופח בכף ידו על גבה]
אמלי [עם קבלת הטפיחה] אוה!
קושנדייף אנחנו מסכימים. [הוא מעמיד פנים שהוא עולה לחפש את כובעו,
ואחר כך חוזר ויורד] אה! יש לי עוד דבר אחד לומר לך: להוד רוממותו יש
הרגל, בתום כל ביקור, להעניק עשרת אלפים פרנק.
אמלי [מרימה את ראשה] עשרת... עשרת אלפים פרנק!
קושנדייף [מסתכל בעיניה של אמלי] עשרת אלפים!
אמלי [בשריקה קצרה של השתאות] פוּוּוּ!
קושנדייף [מטעים כל מלה] אם כך יהיה עלי להעביר לך סכום של תשעת
אלפים פרנק.
אמלי [שהקשיבה בעיניים מושפלות מרימה כעת את ראשה] סכום של... תשעת
אלפים?
קושנדייף [כלי לאבד את קור רוחו] תשעת אלפים.
אמלי [מבינה] לא, כי אתה...
קושנדייף מה?
אמלי [במהירות] לא... לא! שום דבר! הכול בסדר! תשעת אלפים! תשעת
אלפים! תשעת אלפים!
קושנדייף [בנימת סיכום] אנחנו מסכימים! [הוא עולה שוב לחפש את כובעו]
אמלי [לכדה] אוי! גיבור שלי!

מערכה שלישית, תמונה 3

הנסיך בתחתונים, הבעל מרסל מביא שוטר כדי לשכנעו כי אשתו הטרייה בגדה
בו עם הנסיך

מרסל היכנס, אדוני הרב-פקד! [לאמלי] יקירתי, אני מצטער, אבל!...
הרב-פקד [מדבר אל הקהל] אתם שניכם, שמרו על היציאות! [הרב-פקד מופיע,
כובעו לראשו, צעיפו בידו]

אמלי [לרב פקד] רצונך, אדוני?
הרב-פקד [קופץ בתדהמה למראה אמלי] גברתי! [לאמלי] סליחה, גברתי! האדון
הוא ש... [למרסל]

טוב, איפה הוא, הפורץ שלך?

מרסל הפורץ של...

אמלי [קוטעת את דבריו] איזה פורץ?

הרב-פקד אינני יודע!... האדון אמר לי!...

מרסל אה! אני אמרתי לך... אני אמרתי לך!... כי אלמלא אמרתי לך, לא היית
בא! אבל יש פה רק פורץ אחד, מי שפרץ את כבודי.

הרב-פקד [מקמט את מצחו] מה?

מרסל ראה בבקשה, נמצא כאן המאהב של הגברת, בעצם יום כלולותיה. [אמלי
מושכת בכתפיה וזזה ימינה, לפני המיטה]

הרב-פקד הא?

מרסל ראה, אדוני המיטה הפרועה! הלבוש של הגברת!... [נוטל בידו את שמלת
הכלה שלה מפינת הספה]... ושמלת הכלה שלה עדיין כאן, חמה למגע!

[הוא מניח את השמלה על רגל המיטה]

הרב-פקד [מבולבל ומהסס] זה... נכון, גברתי?

מרסל [מעבר לספה] האם תעזי להכחיש?

אמלי אה! בחיי, אתה צודק! בנסיכות האלה מוטב להתגרש. [מתיישבת על
הספה, רגל על רגל ובנימה של התרברבות] נו טוב, כן, אדוני! זה נכון.

[הרב-פקד קד קידה ופורש את זרועותיו למשמע ההודאה]

מרסל [כמנצח] יש!

הרב־פקד ו... שותפך לעבירה?

אמלי [מורה בתנועה אדישה מעבר לכתפה על חדר האמבטיה] שם! בחדר
האמבטיה!... [לעצמה, בקלות דעת, בזמן שהרב־פקד עולה אל החדר]
אחרי הכל, עם נסיך!... [מצקצקת בלשונה]

הרב־פקד [שחבש שוב את כובעו כשעלה אל חדר האמבטיה. כפתחו את הדלת]
צא החוצה, אדוני! אנחנו יודעים שאתה שם. [הוא חוזר ויורד משמאל,
ואילו מרסל מתרחק מעט אל המרווח שבין המיטה לקיר, לא הרחק מרגל
המיטה. פאזזה. פתאום, מימין, מחדר האמבטיה, מופיע הנסיך, עדיין
באותו לבוש; משך את שולי כובעו על אפו ותחב את קצות העניבה בכובע
כדי לכסות את פניו; מתקדם, ראשו שעון על כתף ימין]

הנסיך זה בסדר! הנני.

מרסל ראה בבקשה את לבושו הקל של האדון!

הנסיך [משיב מיד] סליחה, אבל האדון הוא שהשליך את בגדי מבעד לחלון.
הרב־פקד [כמעט ראש בראש עם הנסיך ובנימה גסה ונמרצת] אם הוא השליך
אותם, זה בטח מפני שהם לא היו עליך!... שמך? [הוא יורד מעט
שמאלה]

הנסיך אי אפשר!... אני נוסע בעילום שם!

הרב־פקד [חושב שחומדים לו לצון ובנימה של אדם שלא יסבול התלוצצות]
מה?

מרסל מספיק! האדון הוא הוד רוממותו המלכותית ניקולא נסיך פאלסטרי!
הרב־פקד [בקפיצה פתאומית לאחור] הא? [הוא מסיר את כובעו מתוך
אינסטינקט]

הנסיך [פניו מכורכמות] אה! מֶרְקֶשׁ! [בתנועה רגזנית הוא מסיט את כובעו לאחור
ועניבתו נופלת למקומה]

מרסל ראה, אדוני הרב־פקד! ראה!

הרב־פקד [שאינו מוכן לשמוע עוד, יורד שמאלה] או, לא!... או! לא לא!
מרסל [נדהם] מה?

הרב־פקד לא לא לא לא לא לא!... רוממותו המלכותית! תודה רבה! חסינות
דיפלומטית!... טו טו טו! אין לי חשק לגרום בעיות לממשל!

מרסל [חוצה את הבמה והולך אל הרב־פקד] מה אמרת?

הרב־פקד [בלי לגעת בו, מרחיקו בתנועת יד] או! אתם תסתדרו ביניכם! זה לא
עניין שלי.

הנסיך [הוא עצמו מופתע מן המפנה הפתאומי, אך שמח להסכים עם הרב-פקד] בהחלט!

מרסל [אינו מאמין למשמע אוזניו] אבל אדוני הרב-פקד, אני הבעל הנפגע ו... הרב-פקד אה! מה אתה רוצה שאני אגיד לך? [בחוסר תום לב גמור] דבר ראשון, אינני יודע על כך דבר. אילו הוכחות יש לך?

הנסיך כן, אילו?

מרסל מה זאת אומרת אילו הוכחות יש לי? אילו הוכחות אתה צריך? הסתכל בלבוש של הגברת! הנסיך בלי בגדים!...

הרב-פקד [קוטע בגסות את דברו וראש בראש עם מרסל] אתה!... אתה השלכת אותם מבעד לחלון.

הנסיך [באותה נימה] הוא השליך אותם מבעד לחלון!

מרסל [נדהם על שעליו להתגונן כך] זה מוכיח שהם לא היו עליו...

הרב-פקד [פורש זרועות גדולות] הנה הוכחה!

הנסיך [מושך בכתפיו] זה טיפשי!

מרסל [מורה על אמלי הישובה על הספה] וגם הגברת הודתה!... מה עוד אתה צריך?

הרב-פקד [זועם על ההתעקשות הזאת, בחמה שפוכה מתייצב כתרנגול לקרב, חזה בחזה עם מרסל] אה! וגם מספיק ודי! אני לא צריך לקבל ממך שיעורים.

מרסל הא?

הנסיך כל הכבוד!

הרב-פקד [עדיין חזה בחזה, ראש בראש עם מרסל הנדהם. הוא חג סביבו עד שהוא מגיע לצד האחר של הבמה] יש לך מזל גדול שאינני כותב לך דוח על הצהרה כוזבת לעובד מדינה.

מרסל אני!

הרב-פקד כן, אתה! כן, אתה! כי איפה הוא, הפורץ שלך, הא? איפה הוא?

מרסל [מופתע לחלוטין] אבל אני... אבל אני...

הרב-פקד כן! ושזה לא יקרה לך שוב! [הוא עולה אל הנסיך] הנסיך בראבו!

מרסל [נשאר לרגע כמעולף, ואז אל הקהל] אני המקורנן ואני חוטף את הצעקות!

הרב-פקד [אל הנסיך שלידו ממש, גוו כפוף בגובה חגורתו] אוה! הוד מעלתך! אני מצטער! אני מפציר בהוד מלכותך לקבל את התנצלותי. [זוקף מעט

את גוו] זה הכל אשמתו של הגולם הזה!

הנסיך [חותך את האוויר באצבעו בתנועה חדה ובפניו של הרב־פקד] אתה!...
אני ממנה אותך למפקד מסדר פאלסטרי!
הרב־פקד [נרגש מאוד] מה? אותי? הוד מעלתך! [מעטיר השתחויות] אוה! הוד
מעלתך! איזה כבוד! כיצד אוכל להביע לפני הוד מלכותך!...
הנסיך [מסלקו בתנועת יד] כן, בסדר, לך! [הוא סב על עקביו ואינו משגיח בו
עוד]
הרב־פקד [בציטנות מתרפסת בעליל] כן, הוד מעלתך. [קד קידה עמוקה] הוד
מעלתך! [צעד אחד לאחור. ברכה חדשה לאמלין] גברתי! [ולמרסל, באותה
נימה ממש שבה אמר "הוד מעלתך! גברתי!"] אידיוט!
מרסל [פונה אליו חצי פנייה] מה?
הרב־פקד [מתוך אותה תנועה. עוד צעד לאחור, עוד ברכה אחרונה] הוד מעלתך!
[מזדקף וסב על עקביו. לקהל] אתם, בואו! הפורץ היחיד כאן נמצא בידי!
[הוא יוצא]

העיר ותירגם מצרפתית שירן בק